

De zelfstandigheid van de plaatselijke kerk¹⁾. (I.)

Het vraagstuk, aangegeven in bovenstaand onderwerp, is van zoo groote beteekenis, dat ook al is er reeds veel over geschreven, elke poging, die werkelijk tot verheldering meewerkt, met dankbaarheid behoort te worden begroet.

In de hoop, dat de noodige aanvulling van de artikelen, die ik in Juli en Augustus van den vorigen jaargang in „De Reformatie” schreef, hiertoe nog iets mag bijdragen, wil ik in alle bescheidenheid, zonder in herhaling te vallen, trachten het punt van de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk nog scherper in het licht te stellen.

Sedertdien is er over de kerkrechtelijke kwestie, die hieraan vast zit, zeer veel geschreven. Vooral in „De Heraut” is met groote kennis van zaken tegen de eenzijdigheid van het independentisme gewaarschuwd en tot voorzichtigheid gemaand. Deze hooge waardeering mag, evenals aan het werk van den hoofdredacteur, zeker ook worden toegekend aan de artikelen van Dr M. Bouwman over „Engelsche Gereformeerden en Independenten in Nederland voor Drie Eeuwen”. Het moge hem dan vergeven worden, dat hij den regel, dat de een den ander uitnemender heeft te achten dan zichzelf, wel eens uit het oog schijnt te hebben verloren, al blijft het voor ons allen pijnlijk, dat de schrijver zich niet weet te verheffen tot de passende achting voor den persoon en het werk van iemand van den leeftijd en de verdienste van Dr J. van Lonkhuyzen.

De groote verdienstelijkheid van de uiteenzetting van Dr Bouwman voor den strijd der meeningen, is voor mij wel hierin gelegen, dat hij zijn betoog toespitst op het punt in kwestie, waarom het alléén maar gaat, n.l. of, volgens de Schrift, de synoden „hoogere” vergaderingen zijn, die staan boven het ambt in de „ondergeschikte” kerken, en daarin eigenmachtig de ambtsdragers mogen afzetten.

Volgens Dr Bouwman is dit het geval. De onderstreepte woorden zijn ook van hem.

Wie dit met hem niet eens is, is volgens den schrijver van deze artikelen in „De Heraut” niet gereformeerd, maar huldigt het independentistische kerkrecht.

„Het is niet gereformeerd, maar independentistisch kerkrecht, wanneer men aan de meerdere vergadering het recht ontzegt, om haar besluiten inzake de tucht in de particuliere kerk te voltrekken.” („De Heraut” 23 April 1939.)

Hier is dus scherp geformuleerd het punt, dat volgens Dr Bouwman het criterium uitmaakt tusschen gereformeerden en independenten.

Waar dit nu, vooral blijkens de artikelen van Dr Bouwman, het punt is, dat altijd in geding geweest is, en dat ook nu alleen in 't geding is, laat ons dit nu in de discussie ook vasthouden en daarover alléén spreken en niet doen alsof het gezag der meerdere vergaderingen bedreigd wordt of dat het gaat over de beteekenis van Hand. 15, het apostelconvent te Jeruzalem, voor kerkverband en synodegezag. In Hand. 15 gaat het over 'tonderhavige punt niet, en over het gewicht van deze vergadering te Jeruzalem kunnen we het volmaakt eens zijn.

Op dit aangegeven punt nu kunnen, volgens Dr Bouwman, Dr van Lonkhuyzen, prof. Greijdanus en prof. Schilder „niet loochenen, dat zij independentistische tendenzen hebben”. Als historische qualificatie zullen ze dit moeten aanvaarden.²⁾ Hoe men het ook wende of keere, men kan den independentistischen trek in hun kerkrecht niet loochenen. „Maar men erkenne dit dan ook, Wetenschappelijke eerlijkheid gebiedt dit.”

In zulke woorden geeft Dr Bouwman te kennen, dat hij overtuigd is, deze drie mannen schakelt gezet te hebben. Zij kunnen noch heen noch weer.

Maar Dr Bouwman moge bedenken, dat er, volgens de onderscheiding, die hij maakt, vóór hem in onze Gereformeerde Kerken geen gereformeerden waren, maar louter independenten. Dat vooral de Doleantie een independentistische beweging was, en dat Dr A. Kuyper en Dr F. L. Rutgers geen gereformeerden, maar independenten waren. Dat wij ook na hen in independentistischen geest zijn onderwezen. De procedure-Netelenbos vóór twintig jaar, getuigt hier nog ten sterkste van.

De drie genoemde geleerden staan dus niet alleen, en Dr Bouwman moet zich niet verwonderen, dat hij hun radicalen omzwaa niet gemakkelijk bewerkstelligen kan. Dit temeer, waar uit zijn eigen betoog blijkt, dat dit bepaalde punt ook in de dagen van Voetius reeds het punt in kwestie was, en dat ook in de 17de eeuw aan de vastheid van lijn in dezen veel ontbrak.

En ook al zou dit laatste niet het geval zijn, dan nog dient men bij het stellen van den elsch tot aansluiting aan de lijn der Gereformeerde Kerken van vóór drie eeuwen, te bedenken, dat achter de Gereformeerde Kerken van thans in de lijn der hiërarchie de afschrikwekkende deformatie der Kerken tot Hervormde Kerk ligt, benevens de Afscheiding en de Doleantie en de beproefde voorlichting door mannen, die naast de coryleiden der 17de eeuw genoemd mogen worden.

Ook mag niet uit het oog verloren worden, dat de strijd der meeningen, die heden onder ons gevoerd wordt, niet ontstaan is, doordat de z.g. independenten een aanslag hebben gesmeed op het gezag der synoden, maar door de toepassing en verheerlijking van beginselen, die wij vóór de verwording der Kerken wel in werking hebben gezien, maar die na haar bevrijding daarvan voor ons werkelijk geheel nieuw waren.

Aan het slot van zijn schrijven verzoekt Dr Bouwman dan nog, dat uit de H. Schrift worde aangetoond,

1) Al is niet elke waardeering van schrijver ook die der redactie, toeneemt zij gaarne dit artikel op. — Red.

dat de schriftuurlijke basis van de stelling, dat de synoden hogere vergaderingen zijn, die eigenmachtig in de aan haar ondergeschikte Kerken de ambtsdragers mogen afzetten, niet te handhaven is.

Hij voegt daaraan toe, dat degenen, die het met hem niet eens zijn, na dit gedaan te hebben, hun bezwaren hebben in te dienen tegen de bestaande kerkenordering, o.a. tegen art. 31 en vooral ook art. 36, om nu van art. 79 maar te zwijgen. Om het gewicht van deze consequentie uit te drukken, heeft Dr Bouwman deze laatste woorden onderstreept.

Hij houde mij evenwel ten goede, wanneer ik meen te moeten zeggen, dat ik van deze consequentie in 't geheel niets versta. Ik begrijp niet, waarom genoemde broeders, na hetgeen door hen gepubliceerd is, met een bezwaarschrift tegen de aangewezen artikelen der K.O. zouden moeten komen. Kuyper en Rutgers hebben dit toch ook nooit gedaan, en de Doleantie, die de daadwerkelijke ontkenning der hogere machten was, heeft zich, voorzover ik weet, nooit bekend gevoeld door genoemde artikelen der kerkenorde, die eenvoudig voortvloeiën uit het „gemeen accoord” en daarmee in overeenstemming zijn.

Misschien kan dit voor Dr Bouwman e.s. een geruststellende aanwijzing zijn, dat de door hem als independentistisch gequalificeerde broeders, voor het gezag der synoden minder gevaarlijk zijn, dan hij ducht.

In elk geval is 't een aansporing om nuchter te blijven, en de dingen niet op te schreeven. Dit laatste wekt altijd den indruk van opzettelijk misverstand en brengt het gevaar mee, dat men elgen stelling ad absurdum voert.

Tenslotte mag van degenen, die van hun opponenten voortdurend vragen, dat de schriftuurlijke basis zal aangegeven worden, ook verwachten, dat ze zich hunnerzijds ter weerlegging ook van schriftuurlijke argumenten bedienen, en zich richten op het punt in kwestie. Axel.

POST.

De Groote Catechismus van Zacharias Ursinus.

(XXXVL)

306. Op welke wijze zegt de Heere, dat het brood Zijn lichaam is, en de wijn Zijn bloed?

Op de wijze, waarop een teeken den naam draagt van de zaak, wier overdracht daardoor uitgebeeld en bevestigd wordt. Want aldus wordt een kroon of scepter in de plaats van een koninkrijk genomen; zóó wordt de besnijdenis genoemd het verbond tusschen God en Abraham; zóó heet het lam en 't slachten en eten ervan het Pascha, dat is de voorbijgang des Heeren; zóó heeten de Levitische offeranden de verzoening der zonden; zóó wordt de Doop het had der wedergeboorte genoemd; in 't algemeen, zóó draagt het Sacrament den naam van de zaak, die daardoor van God wordt beteekend en bevestigd.

307. Wat bedoelt de Schrift met deze manier van spreken?

Dat deze zichtbare en lichamelijke dingen zoowel teekenen als getuigenissen (of: bewijsstukken)¹⁾ zijn van Gods onzichtbare en geestelijke gaven.

308. Wat is dus de zin van de woorden van Christus, wanneer Hij zegt, dat het brood Zijn lichaam en de wijn Zijn bloed is?

Dat dit gebroken brood, door ons gegeten, en deze wijn, door ons gedronken, voor de geloovenden een teeken en getuigenis is, dat het lichaam en bloed van Christus voor ons is overgegeven en vergoten, en ons door het geloof meegedeeld wordt, even zeker als wij het brood en den wijn met den mond des lichaams gebruiken.

309. Waar wordt deze verklaring in de Schrift overgeleverd?

Paulus levert haar over. 1 Cor. 10. Want nadat hij gezegd heeft, dat het brood de gemeenschap van het lichaam van Christus is, voegt hij er deze reden aan toe: Omdat de geloovigen, die ééns broods deelachtig zijn, één lichaam uitmaken. Ook Christus Zelf leert haar, wanneer Hij den drinkbeker het Nieuwe Testament in Zijn bloed noemt, dat is de vergeving der zonden, en de schenking van de gerechtigheid en het eeuwige leven, wegens Zijn vergoten bloed. Dit toch in een anderen zin te verstaan dan dat de drinkbeker een teeken en getuigenis van dit Testament is, laat het Christelijk geloof niet toe.

310. Waarom heeft de Heere toch zoo gesproken?

Ten eerste, om daarmee te leeren, wat deze zichtbare teekenen uitbeelden.

Ten tweede, om ons in te scherpen, dat den geloovenden éven zeker de gemeenschap aan Zijn lichaam en bloed ten deel valt, als zij waarnemen, dat zij de uiterlijke teekenen gebruiken.

H.

G. B.

1) et signa et testimonia.

LITERATUUR EN KUNST

Twee romans uit de Cultuur-Serie.

„Er voert geen weg buitenom”, door Maxence van der Meersch. — Zuid-Holl. Uitgevers-Mij., Den Haag.

„De populieren fluisteren”, door Lode van der Schelde.

Een boek uit de Cultuur-serie is het waard, dat men in een bespreking bijzondere aandacht wijdt aan de uitvoering. Wat zijn deze uitgaven prachtig! De houtsneden van Anton Pieck — en het zijn er tientallen — verleenen het boek een bijzondere distinctie. Men kan, wat het uiterlijk betreft, be-

grijpen dat de uitgevers de leus aanheffen: „Een boek uit de Cultuurserie is een geschenk voor het leven”.

Jammer is het daarom, dat innerlijk en uiterlijk niet op hetzelfde peil staan. Niet alsof „Er voert geen weg buitenom” geen lezenswaardig boek zou zijn. Maar het rechtvaardigt toch niet den grooten ophef, waarmee het aangekondigd wordt.

Karliën, de jonge Vlaamsche vrouw, loopt weg van den bruten woesteling Gomar, met wien ze getrouwd is. Ze vindt een toevlucht bij haar oom en tante. Voor oom Domitiaan heeft ze als kind al een groote vereering gehad, een vereering die langzamerhand overgaat in liefde. Tenslotte wordt er uit hun verhouding een kind geboren. Domitiaan wordt gedood door Karliën's man, en Karliën trekt weg met haar kind. De tante, Wilfrida, die den doode hartstochtelijk heeft liefgehad, brengt na een zwaren strijd het offer. Ze neemt Karliën met het kind bij zich.

Maxence van der Meersch schrijft goed. Hij gaat zich niet te buiten aan realistische tooneelen, al zou men dat na de inhoudsweergave misschien verwachten. Het boek leest aangenaam. En toch, als geheel laat het niet dien diepen indruk achter, dien men na lezing van het eerste gedeelte verwacht. Zoolang Karliën en Gomar de hoofdrollen spelen, is Van der Meersch in zijn kracht. Hoe spannend en fel van kleur is bijvoorbeeld het hanengevecht beschreven, dat op den zolder van Gomar's herberg plaats heeft! Dit behoort tot de beste stukken van het boek, evenals de beschrijving van Gomar's mislukten smokkeltocht en van zijn dood. De dronken woestenaar, in zijn ongebreidelde kracht, is alle douanen te slim af. Tenslotte wordt hij toch gepakt. Maar niet voordat hij de douanen tot het uiterste heeft getart door een heelen nacht lang tot aan zijn middel in het ijskoude water van de Lije te blijven staan, met zijn pak smokkelwaar, dat hem op dit neutrale gebied niet ontnomen mag worden!

Wanneer echter Domitiaan en Wilfrida op den voorgrond komen, schiet de schrijver tekort. Hij slaagt er niet in, om deze figuren levend voor ons te maken. Oom Domitiaan, de schrijver en dichter, doet ons al heel erg als „maakwerk” aan. De schrijver put zich uit om ons van de grootheid van deze figuur te overtuigen, maar de Domitiaan dien we te zien krijgen is vaak theatraal en zelfingenomen. In hun verhouding tot elkaar zijn Domitiaan en Wilfrida wel heeltemaal verliteratuur. We zien ze niet als wezens van vleesch en bloed, zooals we Gomar en Karliën zien. En dat geeft het boek iets onevenwichtigs. Want tenslotte moest het zwaartepunt toch liggen in de figuur van Wilfrida, die uiteindelijk het offer brengt. Anders is de titel niet te verklaren. En daar ligt het zwaartepunt niet. Ondanks de zeer goede natuurbeschrijvingen geeft het boek daardoor niet, wat we er aanvankelijk van verwachten.

Tot nog toe hebben de uitgevers van de Cultuur-serie alleen maar vertaalde boeken aan de markt gebracht. Verscheidene „Schlagers” waren daarbij, we herinneren alleen maar aan de trilogie van Gulbransen en die van Margaret Mitchell! Ze brengen nu echter voor de eerste maal ook een oorspronkelijke, Nederlandsche roman, en nog wel een debut. Het is „De populieren fluisteren”, door Lode van der Schelde.

Dit boek is, zoo mogelijk, nog mooier van uitvoering dan het eerstgenoemde. De band is van een nieuw materiaal, synthetisch perkament. Anton Pieck verzorgde weer de illustraties. De pagina's zijn rood omlijnd, en iedere beginletter van een hoofdstuk is op origineele wijze verwerkt in een kleine houtsnede. De uitgave is werkelijk een lust voor de oogen, iets zeldzaams.

De ondertitel luidt: „roman uit het leven der vlasboeren”. Wie de trilogie van Johan Fabricius las: „Komedianten trokken voorbij” en de daarop volgende deelen, zal zich verbazen over het feit dat twee romans zóó eenzelfde gegeven kunnen behandelen. Het gaat hier, evenals in de trilogie van Fabricius, om een kind dat geboren wordt uit de verhouding van een Roomsche geestelijke en een dorpsmeisje. Althans, de schrijver wekt vermoedens in ons dat Pol het kind is van pastoor Sander, en niet van den arbeider waarmee Monica trouwt. Beide auteurs beschrijven het onstuimige, op ondergang uitlopende leven dat in dienst staat van de misdaad. In het slot is weer merkwaardige overeenkomst. Komt Benedetto (Fabricius' hoofdfiguur) tenslotte tot zijn laatste misdrijf, lijfroof, in „De populieren fluisteren” is Pol's laatste daad eveneens lijfroof. Beiden bestelen hun gewezen wel-doenster voor deze begraven wordt.

Dit boek speelt in Vlaanderen. En evenals men bij de beoordeeling van Fabricius' trilogie rekening moest houden met de locale kleur, moet men het ook bij dit boek van Lode van der Schelde. De mentaliteit van het Noorden en die van het Zuiden zijn zoo geheel verschillend. De kerk en het stammeel staan broederlijk naast elkaar, letterlijk en figuurlijk, en Menheer Pastoor pakt evengoed een pinteken als de anderen. Héél goed is de tekening van Sander, den levenslustigen pastoor die over zijn parochie heerscht als een koning. Trouwens, dit boek geeft meer goede figuren. Monica, het on-